

УДК 342.9.086

Олена Сокурєнко,*канд. юрид. наук,**старший викладач кафедри галузевого права**Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*

ВСТАНОВЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Статтю присвячено визначенню адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності. Розглянуто адміністративно-правове регулювання у сфері захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. Визначено структуру правопорушень у сфері інтелектуальної власності та відповідальність за їх скоєння.

Ключові слова: об'єкти інтелектуальної власності, адміністративна відповідальність, адміністративно-правовий захист, адміністративно-правове регулювання.

Постановка проблеми. Захист прав на об'єкти інтелектуальної власності на сьогодні є пріоритетним напрямом діяльності Української держави. По-перше, Конституція України гарантувала громадянам захист прав інтелектуальної власності, який має здійснюватися саме державою; по-друге, держава сама зацікавлена у належній правовій охороні інтелектуального капіталу, оскільки останній є найважливішою передумовою забезпечення подальшого сталого соціально-економічного і культурного розвитку країни; по-третє, необхідність виконання зазначеного завдання зумовлена також міжнародними зобов'язаннями держави у сфері інтелектуальної власності. У зв'язку із цим Україна взяла курс на побудову дієвого механізму гарантування та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. Історично склалося так, що змістом цього механізму стали переважно норми цивільного права і заснована на них діяльність суб'єктів цивільно-правових відносин. Однак сучасний стан справ у сфері захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності свідчить, що цього замало.

Мета статті полягає в тому, щоб розглянути питання встановлення адміністративної відповідальності за порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності. Виникає необхідність аналізу сутності порушень прав на об'єкти інтелектуальної власності, за які передбачається законодавством України адміністративна відповідальність. А також у тому, щоб запропонувати конкретні шляхи удосконалення адміністративно-правового захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу. Аналіз відповідної наукової літератури дозволяє зробити висновок, що поряд із терміном «адміністративно-правовий захист» авторами дуже часто використовується і поняття «адміністративно-правова охорона». Отже, спочатку зупинимось на визначенні понять «охорона» та «захист». «Охорона» є більш широким поняттям, ніж

«захист». Вона являє собою сукупність заходів, спрямованих на забезпечення нормальної реалізації прав, а також на захист прав у разі їх порушення або оспорювання, процес охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності реалізується через конкретні засоби державного впливу, які існують переважно у правовій формі і можуть проявлятися або через встановлення правових норм, або через їх, насамперед позитивне, застосування. Якщо ж розглядати поняття «захист», то варто зазначити, що воно пов'язане не з нормальною реалізацією прав, а лише з конкретним правопорушенням або оспорюванням прав, тобто під «захистом» розуміється передбачена законодавством діяльність відповідних державних органів, передусім правоохоронних і здійснення контролю, та їх посадових осіб щодо поновлення порушеного права на об'єкт інтелектуальної власності, припинення таких порушень, а також створення необхідних умов для притягнення до юридичної відповідальності осіб, винних у вчиненні протиправних дій, унаслідок яких було завдано шкоди правам та законним інтересам суб'єктів інтелектуальної власності. Таким чином, поняття «охорона» і «захист» співвідносяться як ціле й частина [3, с. 281].

Адміністративно-правовий порядок захисту права інтелектуальної власності передбачений нормами адміністративного права, які стосуються відносин, пов'язаних із набуттям права інтелектуальної власності в Україні, державним регулюванням здійснення цього права в адміністративному порядку. Норми адміністративного права, які регулюють адміністративний порядок захисту права інтелектуальної власності, містяться в:

- Кодексі України про адміністративні правопорушення, Митному кодексі України;
- спеціальному законодавстві України у сфері інтелектуальної власності (законах України «Про охорону прав на промисловий зразок», «Про захист від недобросовісної конкуренції» і т. д.);

– підзаконних актах загального, відомчого та локального характеру.

Основним законодавчим актом щодо адміністративного захисту прав інтелектуальної власності є Кодекс України про адміністративні правопорушення. Зокрема, він визначає такі склади правопорушень та стягнення за їх скоєння:

– незаконне використання об'єкта інтелектуальної власності, привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт інтелектуальної власності, що охороняється законом. Тягне за собою накладення штрафу від 10 до 200 неоподаткованих мінімумів доходів громадян із конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення;

– незаконне копіювання форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а також імітація, копіювання, пряме відтворення твору іншого підприємця, самовільне використання його імені. Тягне за собою накладення штрафу від 30 до 44 неоподаткованих мінімумів доходів громадян із конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва і сировини чи без такої;

– умисне поширення неправдивих або неточних відомостей, які можуть завдати шкоди діловій репутації або майновим інтересам іншого підприємця. Тягне за собою накладення штрафу від 5 до 9 неоподаткованих мінімумів доходів громадян;

– отримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також конфіденційної інформації для заподіяння шкоди діловій репутації або майну підприємця. Тягне за собою накладення штрафу від 9 до 18 неоподаткованих мінімумів доходів громадян;

– демонстрування або розповсюдження фільмів шляхом продажу або шляхом виготовлення фільмокопій чи передачі фільмокопій у прокат без державного посвідчення на це. Тягне за собою накладення штрафу від 20 до 150 неоподаткованих мінімумів доходів громадян із конфіскацією фільмокопій, засобів їх виготовлення, а також грошей, отриманих від їх демонстрування, продажу або передачі у прокат;

– розповсюдження і демонстрування фільмів із порушенням умов, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів. Тягне за собою накладення штрафу від 20 до 35 неоподаткованих мінімумів доходів громадян із конфіскацією фільмокопій, а також грошей, отриманих від їх демонстрування, продажу або передачі у прокат. А ті самі дії, вчинені повторно протягом року після застосування заходів адміністративного стягнення, тягнуть за собою накладення штрафу від 35 до 70 неоподаткованих мінімумів доходів громадян із конфіскацією фільмокопій, а також грошей, отриманих від їх демонстрування, продажу або передачі у прокат;

– розповсюдження примірників аудіовізуальних творів чи фонограм, упаковки яких не марковані контрольними марками або марковані контрольними марками, що мають серію, яка не відповідає носію цього примірника, чи номер, який не відповідає даним Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок. Тягне за собою накладення штрафу від 10 до 100 неоподаткова-

них мінімумів доходів громадян із конфіскацією цих примірників аудіовізуальних творів чи фонограм. Та сама дія, вчинена особою, яка протягом року була вже притягнута до адміністративної відповідальності за одне із зазначених вище правопорушень, тягне за собою накладення штрафу від 50 до 200 неоподаткованих мінімумів доходів громадян із конфіскацією цих примірників аудіовізуальних творів чи фонограм;

– порушення законодавства, яке регулює виробництво, експорт та імпорт дисків для лазерних систем зчитування, а також експорт та імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва. Тягне за собою накладення штрафу від 20 до 200 неоподаткованих мінімумів доходів громадян [5].

Законодавчим актом, який регулює питання, пов'язані із захистом права інтелектуальної власності, у разі переміщення через митний кордон України контрафактних творів є Митний кодекс України. Згідно з вимогами Митного кодексу ввезення на митну територію або вивезення за межі цієї території з комерційною метою товарів із порушенням права інтелектуальної власності тягне за собою накладення штрафу в розмірі від 10 до 100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян із конфіскацією контрафактних товарів, а на посадових осіб – від 30 до 150 неоподаткованих мінімумів доходів громадян із конфіскацією контрафактних товарів.

Насамперед варто зупинитися на адміністративній відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності.

Адміністративна відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності, передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення, застосовується, зокрема, у разі: порушення прав інтелектуальної власності; здійснення дій, що становлять акти недобросовісної конкуренції; незаконного розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних; порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва.

Розглянемо детальніше саме поняття адміністративної відповідальності за порушення прав на об'єкт інтелектуальної власності [5]. Для того, щоб інтелектуальна власність, дійсно, відігравала суттєву роль у суспільстві і забезпечувала його розвиток, необхідна надійна система її правової охорони й ефективного захисту від правопорушень. Проблема адміністративної відповідальності за порушення прав на об'єкт інтелектуальної власності в сучасних умовах потребує більш глибокого, всебічного, комплексного та порівняльного аналізу, виявлення її особливостей.

Спочатку треба з'ясувати що таке юридична відповідальність. За останні роки ситуація із з'ясуванням загальних ознак юридичної відповідальності ускладнилася наявністю так званої позитивної (проспективної) та негативної (ретроспективної) відповідальності. Сутність позитивної відповідальності полягає в обов'язку суб'єкта діяти відповідно до норм права і добровільно визначати для себе такий вибір. Говорячи про негативну відповідальність, маємо на увазі від-

повідальність за вже скоєні вчинки, їх негативні наслідки, порушення певних норм. На відміну від проспективної відповідальності, ретроспективна є разовою реакцією на певний вчинок, його наслідком. Одним із видів юридичної відповідальності є адміністративна відповідальність [1, с. 170].

Адміністративна відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності включає всі властиві юридичній відповідальності основні ознаки: по-перше, є державно-правовим примусом; по-друге, нормативно виражена і проявляється у застосуванні, реалізації санкцій правових норм; по-третє, має чітку підставу – правопорушення; по-четверте, накладається у строго встановленому процесуальному порядку; по-п'яте, пов'язана з обов'язковими наслідками майнового, морального, особистісного та іншого характеру для правопорушника.

Водночас в адміністративній відповідальності, зокрема за порушення прав на об'єкт інтелектуальної власності, є цілий ряд специфічних особливостей, які дозволяють відокремити її від інших видів відповідальності. Вони пов'язані з підставою її виникнення, характером заходів її впливу та процедурою застосування.

До характерних, специфічних рис адміністративної відповідальності варто віднести насамперед те, що її підставою є особливий вид правопорушення – адміністративний проступок. Своє вираження адміністративна відповідальність знаходить у застосуванні певних видів адміністративних стягнень, специфічних за змістом і відмінних від заходів кримінального покарання, дисциплінарного впливу і майнової відповідальності. Адміністративні стягнення накладаються великою кількістю органів, яким таке право надано законодавством України і перелік яких міститься в Кодексі України про адміністративні правопорушення і деяких інших законодавчих актах. Незважаючи на те, що все частіше адміністративні стягнення застосовуються судами (судьями), адміністративна відповідальність є позасудовим видом правової відповідальності. Між органами державного управління (посадовими особами), що накладають адміністративні стягнення, і правопорушниками відсутні відносини підпорядкованості. Порядок притягнення до адміністративної відповідальності особливий, він істотно відрізняється від кримінального, цивільного процесів і дисциплінарного провадження. Нарешті, адміністративну відповідальність врегульовано нормами адміністративного права, що містять вичерпні переліки адміністративних проступків, адміністративних стягнень і органів, уповноважених їх застосовувати, детально регулюють цей вид провадження і в сукупності утворюють її нормативну основу.

Висновки

Отже, очевидно, що адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності формується на дезінтеграційних засадах. Тому в разі виявлення правопорушення, яку норму застосовувати? Норму Кодексу України про адміністративні правопорушення чи норми інших

законів? Питання не таке вже і просте. Відтак різні органи можуть по-різному кваліфікувати одне й те саме правопорушення. Це не сприяє ні єдності практики застосування адміністративного законодавства, ні захисту прав інтелектуальної власності.

Але існування адміністративної відповідальності за порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності та адміністративно-правового механізму захисту цих прав має і позитивні моменти, до яких можна віднести:

- оперативність розгляду справ, що створює об'єктивні можливості для швидкого поновлення порушених прав;

- зазначений порядок застосовується для вирішення категорій спорів, які виникають переважно на стадії оформлення прав на об'єкти названої власності, зокрема винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг;

- справи розглядаються на підставі спеціальної процедури, спрощеної порівняно із цивільним судочинством, що виключає більшість процесуальних дій.

Отже, підсумовуючи сказане, хотілося б наголосити, що в Україні створено сучасну законодавчу базу щодо захисту прав інтелектуальної власності, яка певною мірою відповідає міжнародним нормам, та запроваджено механізми реалізації норм цього законодавства. Але процес удосконалення законодавства в цій сфері триває і потребує подальшого удосконалення.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України : [підручник] / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко та ін. ; за ред. Ю.П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2362-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2362-14>.
3. Запорожець І.Г. Деякі питання удосконалення адміністративно-правового захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності / І.Г. Запорожець // Вісник Харківського Національного університету внутрішніх справ. – 2007. – Вип. 39. – С. 281–286.
4. Запорожець І.Г. Правоохоронні органи України як спеціальні суб'єкти управління у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності / І.Г. Запорожець // Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС імені 10-річчя незалежності України. – 2004. – Вип. 4. – С. 177–184.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар / Р.А. Каложний, А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний та ін. – 2-ге вид. – К.: Права єдність, 2008. – 655 с.
6. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
7. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 38–39. – Ст. 288.
8. Право інтелектуальної власності : [підручник] / за ред. О.А. Підпригори, О.Д. Святоцького. – К., 2002. – С. 456.

Статья посвящена определению административной ответственности за нарушение прав интеллектуальной собственности. Рассмотрено административно-правовое регулирование в сфере защиты прав на объекты интеллектуальной собственности. Определена структура правонарушений в сфере интеллектуальной собственности и ответственность за их совершение.

Ключевые слова: объекты интеллектуальной собственности, административная ответственность, административно-правовая защита, административно-правовое регулирование.

The article is devoted to the definition of administrative responsibility for violation of intellectual property rights. The administrative and legal regulation in the field of protection of rights to intellectual objects is considered property. The structure of infringements in the field of intellectual property and responsibility for their commissioning are determined.

Key words: intellectual property objects, administrative responsibility, administrative-legal protection, administrative-legal regulation.

